

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

«Ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν»

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ «ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΕΝΩΣΕΩΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ»
ΕΤΟΣ ΚΕ' — ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1962 — ΤΕΥΧ. 4

Τὰ περιεχόμενα τοῦ Τεύχους

- ΘΕΟΔΩΡΟΥ Β. ΘΕΡΜΟΥ: Ἐτέθη ἡμῖν σημερον Σωτήρ.
ΕΛ. ΜΑΓΓΙΑ: Χριστούγεννα (ποίημα).
ΚΩΝΙΝΟΥ ΔΗΜ. ΦΡΑΓΚΟΥ: Ὁ Σουηδικὸς λαὸς καὶ ὁ θεολογικὸς σχολικὸς προσανατολισμὸς του.
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΛΑΠΠΑ: Σκέψεις αὐτοκριτικῆς γιὰ τὸ Ε' Πανελλήνιο Θεολογικὸ Συνέδριον.
ΑΛΕΞΑΝ. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ: Γάμος καὶ οἰκογένεια στὴ θεολογία καὶ τὴν ποιμαντικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.
Κ. ΠΑΛΜΟΥ: Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι (ποίημα).
Ἄρχιμ. ΠΑΓΚΡΑΤΙΟΥ ΜΠΡΟΥΣΑΛΗ: Ἡ ἰσότης τῶν ἀνθρώπων.
ΣΤΕΦ. ΚΙΣΙΩΤΗ: Μία ὀρθόδοξος ἀπάντησις στὴν σύγχρονη τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ.
ΛΟΥΚΑ ΧΑΡ. ΦΙΛΗ: Τὸ ὀρθόδοξο κήρυγμα καὶ οἱ σύγχρονοι θεολόγοι.
ΣΑΒΒΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ: Τὸ πρόβλημα τῆς νομιμότητος τῆς σχολικῆς οἰκουαλικῆς ἀγωγῆς.

Γενικὴ Συνέλευσις - Χρονικὰ - Εἰδήσεις

ΑΘΗΝΑΙ — ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ — ΤΙΜ. ΤΕΥΧ. ΔΡΧ. 150

ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΣΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Υπό ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Λέκτορας Πανεπιστημίου Αθηνών

Το κείμενο που ακολουθεί ανακοινώθηκε με τον τίτλο: «Γάμος και Οικογένεια στη Θεολογία και την Ποιμαντική της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» στα πλαίσια συναντήσεως τῆς Εἰδικῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ «Γραφείου Οἰκογενειακῆς Ἀγωγῆς» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν πού ἔγινε στό Μιλάνο τῆς Ἰταλίας 2 με 7 Νοεμβρίου 1979. Ἡ σύσκεψη εἶχε ὡς θέμα: «Γάμος καὶ οἰκογένεια σὲ μιὰ θεολογική προοπτική: πρακτικές καὶ ποιμαντικές συνέπειες». Ἐχει ἤδη περιληφθεῖ γαλλικά στίς σ. 87 - 95 τῆς ἐπίσημης ἐκθέσεως τοῦ Γραφείου, Γενεύη 1980. Ἐχει ἐπίσης δημοσιευθεῖ στό γαλλόφωνο θεολογικὸ περιοδικὸ τῶν Ἰησουιτῶν πατέρων Nouvelle Revue Théologique, τεύχος 2 Ἀπριλίου 1981, σ. 238 - 245.

Ἡ ἐπικαιρότητα τῶν θεμάτων, μετὰ τὰ ὁποῖα ἀσχολεῖται ἡ εἰσήγησις παραμένει. Ὁ πολιτικὸς γάμος, γιὰ παράδειγμα, «καθιερώθηκε» ὡς ἰσόκυρος μετὰ τὸν θρησκευτικὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία μας καλεῖται νὰ θγάλει τὰ ἀναγκαῖα συμπεράσματα καὶ νὰ ἐνεργοποιήσει ποιμαντικὰ τὶς θεολογικὰς ἀλήθειες πού περικλείονται στὴν περὶ γάμου καὶ οἰκογενείας διδασκαλία τῆς. Ἐπέστη πλέον ὁ καιρὸς μιᾶς κατάλληλης προετοιμασίας τῶν νέων γιὰ τὸ γάμο καὶ τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν. Ἔτσι ὡστε οἱ νέοι καὶ οἱ νέες μας νὰ εἰσέρχονται στὴ μικρὴ κατ' οἶκον Ἐκκλησία τους μετὰ τὶς προϋποθέσεις πού ἐπιτάσσει ἡ παράδοσις τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τὶς ἀπαιτήσεις τῶν σημερινῶν καιρῶν.

1. Θεολογία καὶ Ποιμαντικὴ τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας

Ἄν, σύμφωνα μετὰ τὴν ὀρθόδοξη παράδοσις, «θεολογία» σημαίνει ἀλήθεια καὶ ζωὴ, ἡ θεολογία τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας συνίσταται ἀπὸ ἓνα σῶμα

ἀληθειῶν πού ἀφοροῦν σ' αὐτὰ τὰ θέματα, ἀλλὰ συγχρόνως ἀπό ἓνα σύνολο ἐμπειριῶν βιωμένων ἀπό τοὺς πιστοὺς πού ζοῦν τὴ συζυγικὴ καὶ οἰκογενειακὴ τους κατάστασι ἐν Ἐκκλησίᾳ — κατενώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἡ ποιμαντικὴ τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, ἐγκεῖται στὴν προσπάθεια πού ἀναπτύσσει ἡ Ἐκκλησία γιὰ νὰ δείξει στὰ μέλη της τὸ δρόμο πού πρέπει νὰ πάρουν γιὰ νὰ ζήσουν αὐτὴ τὴν ἀλήθεια στὴν καθημερινή τους ὑπαρξή. Θὰ μπορούσαμε μάλιστα νὰ χαρακτηρίσουμε αὐτὴ τὴ διπλὴ προσέγγισι ὡς ποιμαντικὴ ἢ θεολογία τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας.

2. Ἡ ἀντίληψη τοῦ γάμου στὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία

Πῶς ἀντιμετωπίζει ἡ ὀρθόδοξη παράδοσι τὸ γάμο καὶ τὴν οἰκογένεια; Τὴν χαρακτηρίζει ὡς μυστήριον ἀγάπης καὶ ἐκκλησία μικρά. Αὐτὲς οἱ δύο ἔννοιες ἐκφράζουν καὶ περιγράφουν μὲ τρόπο ἀκριβή καὶ πλήρη τὴν ἀντίληψη τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν γάμο καὶ μποροῦν νὰ ἐκπροσωπήσουν τοὺς δύο ἄξονες γύρω ἀπὸ τοὺς ὁποίους θὰ περιστρέφεται ἡ ὀρθόδοξη θεολογία τοῦ γάμου. Μία ἐξαιρετικὴ πηγὴ αὐτῆς τῆς θεολογίας θρῐσκειται στὴν ὀρθόδοξη ἀκολουθία τοῦ γάμου, πού συγκεντρώνει τὸ οὐσιῶδες τῆς βιβλικῆς καὶ πατερικῆς παραδόσεως τῆς σχετικῆς μὲ τὸ θέμα αὐτό.

3. Ἄνοιγμα τῆς μικρῆς ἐκκλησίας στὶς διαστάσεις τῆς Ἐκκλησίας

Ἄν ἐπιμείνουμε στὸ πρότυπο (μοντέλο): γάμος = μικρὴ ἐκκλησία, ὀφείλουμε νὰ καταλάβουμε ὅτι ἡ μικρὴ ἐκκλησία καλεῖται νὰ πλησιάσει ἀναλογικὰ τὰ γνωρίσματα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐνότητά της, ἡ ἀγιότητα, ἡ καθολικότητα καὶ ἡ ἀποστολικότητα, τὸ ὅν δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας θὰ μπορούσαμε νὰ δεχθοῦμε ὅτι προτείνεται στὸν γάμο καὶ στὴν οἰκογένεια ὡς τὸ μ ἔ λ λ ο ν γ ε ν ἔ σ θ α ι. Ἡ μικρὴ ἐκκλησία ἀξίζει ν' ἀνοίχτει στὶς διαστάσεις τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας πού χαράσσουν τοὺς οἰκείους της στόχους. Αὐτὰ τὰ ἀνοίγματα τοῦ ζευγαριοῦ θρῐσκουν ἐξαιρετικὴ ἀπεικόνισι στὶς διατυπώσεις τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου.

Τὸ ζεῦγος θὰ σφυρηλατήσει πρῶτα πρῶτα τὴν ἐ ν ὀ τ η τ ἄ του «εἰς σάρκα μίαν» μέσα στὴν ἀγάπη, τὴν εἰρήνη, τὴν ὁμόνοια τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, τὴν πιστότητα.

Στή συνέχεια, ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα μποροῦν ν' ἀνοιχτοῦν πρὸς τὴν κοινωνία τοῦ Ἁγίου Θεοῦ ποὺ φανερώνεται στὸ μυστήριο τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ νὰ φτάσουν στὴν ἀ γ ι ὄ τ η τ α μὲ τὴν τήρηση τῶν θείων ἐντολῶν.

Τὸ ζευγάρι θὰ μπορέσει ἐπίσης νὰ ζήσει, μέσα στὴν κοινότητα ποὺ σχηματίζει, τὸ πλήρωμα τῆς ἐνώσεως ἀνδρα - γυναίκας καὶ ν' ἀνοίχτεῖ μὲ τρόπο ποιοτικὸ πρὸς τὴν κοινότητα ὄλων τῶν ζευγαριῶν (καθολικότητα). Διαβάζοντας τὴν ἀκολουθία ἐντυπωσιαζόμεστε ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὸ συγκεκριμένο ζευγάρι ποὺ παντρεύεται ἀναλαμβάνεται μέσα στὸ ὄλο σχέδιο τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας.

Τὴν ἀποστολικότητα, τέλος, θὰ μπορούσαμε νὰ τὴ δοῦμε στὴν ἐνεργοποίηση τοῦ χαρίσματος τῆς ἀγάπης, ὄρου ἀπαραίτητου γιὰ ἓνα ὄν ἀποστολικό. Αὐτὴ ἡ ἀποστολικὴ λειτουργία θὰ μπορούσε ἐπίσης νὰ σημαίνει τὴ φροντίδα τοῦ ζευγαριοῦ νὰ διευρύνει τὴν μικρὴ του ἐκκλησία ἀναλαμβάνοντας τὶς γονικὲς του λειτουργίες. Ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου δείχνει τὴ θέση τῶν παιδιῶν μέσα στὴν οἰκογένεια καὶ ὑποδεικνύει τὸν προσανατολισμὸ τοῦ ζευγαριοῦ πρὸς τὴν τεκνογονία καθὼς καὶ τὸ ἀνοιγμα τοῦ ζευγαριοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους.

4. Πραγμάτωση τῆς Θεολογίας τοῦ γάμου διὰ τῆς Ποιμαντικῆς

Ἡ θεολογικὴ αὐτὴ ἀλήθεια δὲν παραμένει γράμμα κενὸ χωρὶς ἀνταπόκριση ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν πιστῶν. Αὐτὴ ἡ θεολογία γίνεται μιὰ ἀλήθεια ἐνσαρκωμένη καὶ βιωμένη κατὰ πρῶτον στὴν ὑπαρξὴ τῶν ἐ γ γ ά μ ω ν ἀ γ ί ω ν. Ὁλόκληρη ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας καὶ πῶς ἰδιαίτερα ἡ ὀρθόδοξη ἀγιολογία μᾶς κάνει νὰ δοῦμε πῶς ὁ γάμος τοὺς ἔγινε μὲ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο «τόπος θεολογίας» καὶ θεοφανείας. Κατὰ τὴν διάρκεια ὄλων τῶν αἰώνων τὴν ποιμαντικὴ πρᾶξη τῆς Ἐκκλησίας ἀπασχόλησε τὸ νὰ δείξει στὰ ζευγάρια αὐτὸ τὸ δρόμο συνοδεύοντάς τα στὶς πολλαπλὲς σχέσεις στὶς ὁποῖες ἔπρεπε ν' ἀνοιχτοῦν. Ἐδῶ ἀποκαλύπτεται ἡ ποιμαντικὴ διάσταση τῆς θεολογίας, τῆς ὁποίας ἡ ἀλήθεια προτείνεται πάντα γιὰ νὰ βιωθεῖ.

Ὁ γάμος καὶ ἡ οἰκογένεια συνιστοῦν ἓνα ἀντικείμενο κατεξοχὴν ἐκκλησιαστικῆς διαποιμάνσεως. «Σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός της», ἡ μικρὴ ἐκκλησία ἐνσωματώνεται στὴν Ἐκκλησία

ὅταν ἓνα ζωντανὸ κύτταρο. Ξαναβρίσκεται ἔτσι στὸ φυσικὸ τῆς πλαίσιο αὐξήσεως καὶ προωθήσεως. Μὲ τὴν ἔνταξή τῆς στὸ μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας μέσῳ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ἡ μικρὴ ἐκκλησία ἀναπτύσσεται καὶ αὐξάνει μέσα στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ποὺ ζωοποιεῖται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

5. Ὁρθόδοξη πνευματικότητα καὶ γάμος

Τὸ ζευγάρι ἔχει ἔτσι τὴ δυνατότητα νὰ προχωρεῖ μέρα μὲ τὴ μέρα στὴν πνευματικὴ τοῦ ζωῆ, ποὺ δὲν εἶναι ἐξῆλλου μιὰ ζωὴ ἐξαύλωμένη καὶ ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι βιώνεται κατενώπιον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὴ ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ὀρθόδοξου ζευγαριοῦ ποὺ πορεύεται ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι διατηρεῖ ἀσφαλῶς ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς κατὰ παράδοσιν ὀρθόδοξου πνευματικότητος. Συμμετέχοντας στὴν εὐχαριστιακὴ καὶ λατρευτικὴ ζωὴ, οἱ χριστιανοὶ σύζυγοι ζοῦν ἓνα λειτουργικὸ μυστικισμὸ ποὺ εἶναι στὰ μέτρα τους (λειτουργικὴ καὶ μυστικὴ πλευρά), ἐπιχειρώντας ἐν τούτοις νὰ ἀσκηθοῦν σ' ὅλο τὸ εὖρος τοῦ ἀνθρώπινου δυναμισμού τῶν ἀρετῶν (ἀσκητικὴ πλευρά) ἔχοντας συναίσθηση τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Ἔχουν ἐξῆλλου συνείδηση τοῦ σχετικοῦ καὶ ὄχι ἀπόλυτου χαρακτήρα τοῦ δεσμοῦ τους καὶ προγεύονται τὴ Βασιλεία (ἐσχολογικὴ πλευρά).

Μποροῦν ἀκόμα νὰ φθάσουν νὰ ζοῦν τὴ «συζυγικὴ ἱερωσύνη» οἰκειοποιούμενοι τὶς ἀρχές τῶν τριῶν λεγομένων «μοναχικῶν ὑποσχέσεων»: τῆς παρθενίας, τῆς πτωχείας καὶ τῆς ὑπακοῆς, ἐπέκεινα τῶν συγκεκριμένων τους μορφῶν. Δὲν εἶναι ἐδῶ οὔτε ὁ τόπος οὔτε ἡ στιγμή νὰ ἐπαναλάβουμε ὅλη τὴ συζήτηση ποὺ ἀφορᾷ στὰ θέματα «λαϊκοὶ καὶ τέλεια χριστιανικὴ ζωὴ», «ἐντολές» καὶ «συμβουλές», χριστιανικὴ καὶ μοναχικὴ κλήση, ὁ καθολικὸς ἢ ἀποκλειστικὸς χαρακτήρας τῆς μοναχικῆς πνευματικότητος κ.λπ.

Φαίνεται, ἐν τούτοις, ὅτι ἡ ἐνεργοποίηση, στὴ συζυγικὴ ζωὴ, τοῦ πνεύματος ποὺ στηρίζει αὐτὴ τὴν «τριπλὴ ὁμολογία» θὰ βοηθοῦσε κατὰ πολὺ τοὺς συζύγους καὶ τὴν οἰκογένειά τους καὶ ν' ἀνοίχθουν στὶς διαστάσεις τῆς Ἐκκλησίας. Ὅπως ἤδη τὸ ἔχουμε ἐπισημάνει, αὐτὲς οἱ διαστάσεις μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ἀκόμα ὡς στόχοι καὶ σκοποὶ τοῦ γάμου. Εἶναι εὐνόητο, ὅτι μέσα σ' ἓνα τέτοιο πνευματικὸ κλίμα ὅλες οἱ πτυχές τῆς ἔγγαμης ζωῆς κοινωνικές, βιολογικές, ἔρωτικές κ.λπ. καθαγιαζοῦνται στὴν πληρότητά τους.

(*) νὰ ζήσουν μὴ πνευματικὴ σύμφωνη μὲ τὴν κατάστασή τους.

6. Τὸ «πολυδιάστατο ἄνοιγμα» τοῦ ζευγαριοῦ: προώθηση ἢ ἐπιβάρυνση;

Ἔχουμε συνείδηση τῶν δυσκολιῶν ἑνὸς τέτοιου ἐγχειρήματος. Εἶναι φανερό ὅτι οἱ «στόχοι» ποὺ ἀναφέραμε δὲν ἔχουν τέλος. Τὰ ἐμπόδια καὶ οἱ κίνδυνοι εἶναι μεγάλοι ὅταν παίρνεις τὸ δρόμο γιὰ ν' ἀνοιχτεῖς σὰν ζευγάρι στὶς διαστάσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ θέσεις στὴν πράξη τὴν ἐνότητα, τὴν ἀγιότητα, τὴν καθολικότητα καὶ τὴν ἀποστολικότητα τοῦ γάμου σου καὶ τῆς οἰκογενείας σου. Δεσμεύεσαι σ' ἕνα ἔργο ποὺ οἱ στόχοι του εἶναι ἀπεριόριστοι καὶ παραμένει σοβαρὸς ὁ κίνδυνος, μιὰ τέτοια θεολογία ἀντὶ νὰ προωθηθεῖ τὸ ζευγάρι, νὰ τὸ ὑπερφορτώσει μ' ἕνα ὑπερβολικὸ βάρος γιὰ τὴν πορεία του. Στὸ μέτρο ὅπου αὐτὸ τὸ πρόσκομμα εἶναι πραγματικὸ, ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ νὰ φανεῖ οὐτοπικός. Ἀποβλέποντας σὲ τέτοιους στόχους, τὸ ζευγάρι ἀντὶ νὰ γίνῃ θεολογικὸς τόπος, θὰ κινδύνευε νὰ «ἐκτοπισθεῖ» καὶ νὰ ἀπολέσει τὴ δυνατότητα νὰ πραγματοποιήσει τίς πιὸ βασικές προθέσεις του.

Ἐδῶ εἶναι ἡ στιγμή νὰ θυμηθοῦμε πῶς προτείνοντας τὸ μοντέλο τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρότυπο γιὰ τὴ μικρὴ ἐκκλησία ἀγγίζουμε τὴν θεμελιώδη ἐκκλησιαστικότητα τοῦ γάμου ποὺ θεωρεῖται συμβολικὴ εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας. Στ' ἀλήθεια, ἡ παράδοση δὲν προτείνει στοὺς συζύγους νὰ φθάσουν σὰν ἀντικειμενικὸ στόχο κάτὶ τὸ ἐξωτερικὸ. Πρόκειται γιὰ τὴν οἰκοδόμηση τῆς μικρῆς κατ' οἶκον ἐκκλησίας τους. Ἐκεῖνο ποὺ προέχει εἶναι νὰ συγκρατήσουμε τὴν δυναμικὴ ἔποψη τοῦ προτύπου, ἔποψη ποὺ παρουσιάζει τὴν Ἐκκλησία σὰν ἕνα οἰκοδόμημα ἀτέλειωτο (οἰκοδομή), δηλαδή ἕνα συνεχὲς γινόμενον, ποὺ ἐκτείνεται μέσα στὸ χῶρο καὶ τὸ χρόνο. Ἡ ἀπόκτηση τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν μικρὴ Ἐκκλησία ἀναγγέλλεται σὰν μιὰ διαδικασία βραδεία καὶ συνεχῆς. Στὴν ὀδυσή τους οἱ σύζυγοι θὰ ἐπιτυγχάνουν πάντα στόχους προσωρινούς. Ἐδῶ, ἡ εἰκόνα ποὺ μᾶς προβάλλεται ἀπὸ τὴν ἐτυμολογία στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα τῆς λέξεως «τέλος» θὰ μπορούσε νὰ μᾶς δώσει κάποια ἰδέα γι' αὐτὰ τὰ τέλη δίχως τέλος, τὰ ἀτέλεστα τέλη. Ἡ λέξη τέλος προέρχεται ἀπὸ ρίζα ποὺ προσδιορίζει ἐκεῖνο τὸ σημεῖο τοῦ ἀγροῦ ὅπου ὁ γεωργὸς ἐκτελεῖ μισὴ στροφή γιὰ ν' ἀνοίξει ἕνα καινούργιο αὐλάκι. Ἡ εἰκόνα μιλάει ἀπὸ μόνη της. Ἐπιτρέπει νὰ δοῦμε μιὰ πληθώρα τερμάτων ποὺ εἶναι ταυτόχρονα καὶ καινούργιες ἀφετηρίες.

Μιά τέτοια δυναμική αντίληψη του προτύπου μπορεί να μᾶς καταστήσει ἀσφαλῶς πιὸ ρεαλιστὲς στὴν ἀντιμετώπιση ποικίλων δυσκολιῶν καὶ πιὸ αἰσιόδοξους στὴν τάση μας γιὰ τὸ καλῦτερο κατὰ τὴ πορεία μας. Ἀντίθετα, μιὰ σ τ α τ ι κ ῆ ἀντίληψη τοῦ ἰδεώδους θὰ μπορούσε νὰ μᾶς ἀποθαρρύνει ἤδη ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα.

7. Δυσκολίες στὴν πραγματοποίηση τοῦ προτύπου

Παρόλο τὸν δυναμικὸ αὐτὸ τόνο, ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀναπτύσσει χωρὶς κόπο τὴν ποιμαντικὴ της δράση πρὸς τοὺς ἐγγάμους. Αὐτὸ ὀφείλεται ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος στις δυσκολίες ποὺ συνεπάγεται ἡ μετάδοση τοῦ ὀρθοδόξου μηνύματος περὶ γάμου· ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος στὰ προσκόμματα ποὺ τὰ ζευγάρια ὀφείλουν νὰ ὑπερπηθήσουν γιὰ ν' ἀποδεχτοῦν αὐτὸ τὸ μήνυμα καὶ νὰ τὸ μεταγράψουν στὴν καθημερινή τους ζωὴ. Ἐμποδίζονται ἀπὸ πιέσεις προσωπικῆς τάξεως καὶ ἀπὸ δεσμεύσεις τοῦ κοινωνικοῦ περίγυρου στὸν ὁποῖο εἶναι ἐνταγμένοι. Κατὰ συνέπεια, θὰ μπορούσαμε νὰ διερωτηθοῦμε γιὰ τὴν ἀπήχηση ποὺ ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία περὶ γάμου βρῖσκει στὸν ἑλληνικὸ πληθυσμὸ. Εἶν' ἀλήθεια ὅτι τὰ ζευγάρια δοκιμάζουν κάποια δυσκολία γιὰ ν' ἀναγνωρίσουν τίς διαστάσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς δείκτες τους στὸν δικό τους τὸν γάμο. Ἀπὸ μία ἄποψη ἡ κατάσταση μέσα στὴν κοινωνία ἔχει γίνει ἐνοχλητικὴ γιὰ ὄλους αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ ἐργασθοῦν πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς μικρῆς ἐκκλησίας· ἡ πολιτεία ἐπιβαρύνει ἐνῖστε αὐτὴν τὴν συγκυρία προωθώντας ὀρισμένα νομοσχέδια, τῶν ὁποίων ἡ θαρύτης εἶναι συζητήσιμη.

Ἡ ἐνότητα κατὰ ταῦτα τοῦ γάμου ὑποφέρει ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν κάποια δυσφορία ποὺ ἐπέρχεται στὴν ἔνωση ὀρισμένων συζύγων καὶ ποὺ ὀδηγεῖ θραδέως σὲ μιὰ μόνιμη ἀσυμφωνία, μέχρι καὶ τὸ χωρισμὸ καὶ στὸ διαζύγιο ποὺ ὁ ἀριθμὸς τους αὐξάνεται ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον. Ἡ ἐνότητα αὐτὴ ὑποφέρει ἀκόμα ἀπὸ τίς ἰδέες ποὺ κυριαρχοῦν στὴν κοινωνία καὶ θίγουν τὸ διαλυτὸ τοῦ γάμου, ὅπως ἡ «διαδοχικὴ πολυγαμία», ἡ εὐκολία τοῦ διαζυγίου. Μέσα σ' ἓνα παρόμοιο κλίμα, ὁ νόμος γιὰ τὸ «αὐτόματο» λεγόμενο διαζύγιο ποὺ βασίζεται πάνω στὴν ἀρχὴ τῆς παρατεταμένης χωριστῆς διαβιώσεως τῶν συζύγων— βρῆκε μιὰ εὐνοϊκὴ ὑποδοχὴ παρὰ τὴν πολεμικὴ ποὺ τοῦ ἀντετέθη ἀπὸ ὀρισμένους κύκλους. Ἡ ψήφισις, αὐτοῦ τοῦ νόμου προκάλεσε πρόσφατα, ὅπως εἶναι γνωστό, καὶ τὴν παραίτηση ἑνὸς Μητροπολίτου.

Ἄλλες ιδέες πού ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν ἀγαθὸ ἀποτέλεσμα γιὰ τὴν ἐνότητα τοῦ ζευγαριοῦ, κινδυνεύουν νὰ προωθηθοῦν μέσα σ' ἓνα πνεῦμα διεκδικήσεων καὶ ἀνταγωνισμοῦ ἀπὸ τὴν πλευρά τοῦ ἀνδρα καὶ τῆς γυναίκα καὶ νὰ ἀσκήσουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο μιὰ ἐπίδραση στὴν δομὴ τῆς οἰκογένειας πού ὑποσκάπτει τὴν ἐνότητά της. Μιὰ τέτοια ιδέα εἶναι ἐκείνη πού στοῦ τελευταῖο σχέδιο νόμου τροποποιεῖ ὀρισμένες διατάξεις τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου με σκοπὸ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν (ἄρθρο 4, παρ. 2 τοῦ Συντάγματος).

Ἡ ἀ γ ι ὅ τ η τ α τοῦ γάμου πού κανονικὰ τρέφεται μὲ τὴ συμμετοχὴ στὰ μυστήρια καὶ τὸ ἀνοιγμα τοῦ ζευγαριοῦ πρὸς τὴν κοινότητα τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, μπορεῖ νὰ ἐμποδισθεῖ ἀπὸ τὸ γεγονός πῶς οἱ πιστοὶ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν εὐχαριστιακὴ ζωὴ γιὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους (μεταξὺ ἄλλων ἐπειδὴ ἐφαρμόζουν τὴν ἀντισύλληψη καὶ ἀποφεύγουν τὴν τεκνογονία ἢ μᾶλλον τὴν πολυτεκνία). Ἐπὶ πλέον θλέπουμε νὰ καλλιεργεῖται ἡ ιδέα, ὅτι ἓνας γάμος μπορεῖ νὰ τελεῖται ἔξω ἀπὸ κάθε θρησκευτικὴ ἀναφορὰ —«ἡ θρησκεία δὲν ἔχει τίποτα νὰ κάνει μὲ τὸ γάμο»— ἀκοῦμε νὰ λένε —ἢ ἀκόμα πῶς καὶ ἡ ἀπλή συγκατοίκηση ἀνάμεσα σ' ἓναν ἀνδρα καὶ μιὰ γυναίκα μπορεῖ ν' ἀναπληρώσει ἓναν ἐπίσημα τελεσμένο γάμο (πολιτικὸ ἢ θρησκευτικὸ). Μιὰ τέτοια ιδέα ἀπομακρύνει ὀλοένα καὶ περισσότερο τὸν γάμο ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀπόσταση πού θὰ πρέπει νὰ διανυθεῖ δὲν εἶναι πιά τόσο μεγάλη γιὰ νὰ φθάσουμε σὲ μιὰ κατάσταση πραγμάτων ὅπου ὁ πολιτικὸς γάμος θὰ θεωρεῖται ὡς ὁ πλέον φυσικὸς καὶ κανονικὸς τύπος τελέσεως γάμου, γιὰ ἀνθρώπους τοῦ καιροῦ μας. Ἡ ἔκποψη αὐτὴ ἐπιβεβαιώθηκε καὶ προβλήθηκε καὶ ἀπὸ ἐπίσημα χεῖλη στὶς συζητήσεις πού ἔγιναν τελευταῖα ἐν ὄψει τῆς ψηφίσεως ἀπὸ τὴ Βουλὴ τοῦ νομοσχεδίου γιὰ τὴ θέσπιση τοῦ ὑποχρεωτικοῦ πολιτικοῦ γάμου. Τελικά, ὅμως, «καθιερώθηκε» μόνον ὡς ἰσόκυρος, δίπλα στοῦ θρησκευτικὸ, καὶ ὁ πολιτικὸς γάμος. Αὐτὴ ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων θὰ πρέπει νὰ κινητοποιήσῃ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ὥστε νὰ καταδείξει, πέρα ἀπὸ κάθε ἀνταγωνιστικότητά πρὸς τὴν πολιτεία, καὶ πέρα ἀπὸ τὸ ἐπικίνδυνο δῖλημμα: «πολιτικὸς ἢ θρησκευτικὸς γάμος», τὸ θάθος, τὸ μεγαλεῖο, καὶ τὴν ἀγιότητα τοῦ χριστιανικοῦ γάμου.

Ἐνῶ ἡ κ α θ ο λ ι κ ὅ τ η τ α συνίσταται στὴ δυνατό-

τητα που είναι δοσμένη στο κάθε ζευγάρι να ζήσει ἐ δ ῶ
 κ α ι τ ῶ ρ α τὸ πλήρωμα τῆς κοινωνίας που βιώθηκε «πάν-
 τοτε καὶ πανταχοῦ καὶ ὑπὸ πάντων» ἀνάμεσα σ' ἕναν ἄνδρα
 καὶ σὲ μιὰ γυναίκα, τὸ συγκεκριμένο ζευγάρι ἀπειλεῖται ἀ-
 πὸ τὸν πειρασμὸ νὰ ἀναλάβει μόνο μ ε ρ ι κ ῆ δέσμευση,
 νὰ μὴ δεχθεῖ παρὰ μόνο ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ συ-
 ζύγου καὶ ν' ἀρνηθεῖ ἕνα ἄλλο, ἢ ἀκόμα νὰ ἀναζητήσει μιὰ
 κάποια συμπλήρωση στὴ συζυγικὴ του ζωὴ μὲ ὀρισμένες φευ-
 γαλέες ἢ λίγο πολὺ παρατεταμένες ἀποκλίσεις. Ἡ ἄλλη ἀ-
 ποψη τῆς καθολικότητας, τὸ ἀνοιγμα δηλαδὴ τοῦ ζευγαριοῦ
 πρὸς τὴν κοινότητα ὅλων τῶν ζευγαριῶν εἶναι ἐπίσης δυνατὸν
 νὰ ἀπειληθεῖ κι αὐτή. Ἡ σύγκρουση μεταξύ τῶν γενεῶν ἄλλὰ
 καὶ τὸ χάσμα που σκάβεται ἀνάμεσά τους, δημιουργοῦν ἕνα
 εἶδος ρωγμῆς στὴ γενεαλογικὴ συνέχεια καὶ καθιστοῦν δυ-
 σκολώτερο ἐπίσης τὸ ἀνοιγμα πρὸς τὴν κοινωνία τῶν ἐγγά-
 μων ἀγίων.

Οἱ δυσκολίες που θίγουν τὴν ἀποστολικότητα
 συνίστανται στὴν ἔλλειψη ἀγάπης που μιὰ ἐκδήλωσή της θὰ
 μπορούσαμε νὰ δοῦμε στὸ κλείσιμο τοῦ ζευγαριοῦ ἔναντι τοῦ
 πλησίον, καὶ ἰδιαίτερα ἔναντι τῶν παιδιῶν που καλεῖται νὰ
 ὑποδεχθεῖ. Ὑπάρχουν χίλιοι δυὸ λόγοι που μποροῦν νὰ κά-
 νουν ὥστε ἕνα ζευγάρι νὰ μὴ θελήσει νὰ ὑπερβῆ ἕναν ὀρισμέ-
 νο ἀριθμὸ παιδιῶν ἢ νὰ μὴν ἀποκτήσει καθόλου παιδιά. Τὸ
 οἰκονομικὸ καὶ κοινωνικὸ κλίμα τῆς χώρας δὲν εἶναι πολὺ κα-
 τὰλληλο γιὰ πολύτεκνες οἰκογένειες. Τὸ κράτος, ἔναντι τοῦ
 φαινομένου τῆς ὑπογεννητικότητας, διστάζει νὰ πάρει μέ-
 τρα που θὰ συνέβαλαν νὰ τροποποιήσουν πραγματικὰ τὴν
 κατάσταση. Παρὰ τὰ φαινόμενα μιᾶς πολιτικῆς ὑπὲρ τῶν
 γεννήσεων, προώθησε, μὲ τρόπο πρόωρο καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε
 προετοιμασία τοῦ πληθυσμοῦ μιὰ διάταξη νόμου γιὰ τὶς ἐκ-
 τρώσεις. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ Ἐκκλησία, τονίζοντας μὲ τρό-
 πο ἀρκετὰ μονομερῆ τὴν τεκνογονία, ἄφησε νὰ ὀπισθοχωρή-
 σουν ἄλλες ἐπόψεις τῆς συζυγικῆς κοινωνίας. "Ἐτσι στὸ πνεῦ-
 μα τῶν συζύγων βασιλεύει μιὰ κάποια σύγχυση που ἀναφέ-
 ρεται ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος στὴν ἀσκήση τῆς σεξουαλικῆς τους
 ζωῆς κι ἀπὸ τὸ ἄλλο στὴν ἀγάπη γιὰ τὰ παιδιά. Ἐφόσον ἡ ἀ-
 πόλυτη ἐγκράτεια παραμένει ἀκόμα ἢ μόνη ἀπὸ τὴν Ἐκκλη-
 σία ἀποδεκτὴ μέθοδος γιὰ τὴ ρύθμιση τῶν γεννήσεων, ἕνας
 μεγάλος ἀριθμὸς πιστῶν εἶναι ἀποκομμένος ἀπὸ τὴν εὐχαρι-
 στιακὴ ζωὴ, που εἶναι ἐντούτοις ἀναγκαῖα καὶ κανονικὰ ἀναν-
 τικατάστατη γιὰ τὴν αὐξηση τῆς πνευματικῆς τους ζωῆς.

8. *Οι αναζητήσεις των νέων, ευκαιρία για την ποιμαντική ενεργοποίηση της θεολογικής αλήθειας*

Ἡ ἀπαρίθμηση μερικῶν δυσκολιῶν —προσωπικῶν, κοινωνικῶν, θεσμικῶν— ποῦ παρακωλύουν τὰ σύγχρονα ζευγάρια κατὰ τὴν ἄσκηση τοῦ ἀνοίγματος τῆς μικρῆς τους ἐκκλησίας στὶς διαστάσεις τῆς Ἐκκλησίας δείχνει πὼς εἶναι πλέον καιρὸς νὰ δοῦμε τὴν ποιμαντικὴ δράση νὰ ξανακερδίζει ἐνδιαφέρον καὶ νὰ ἀναλαμβάνει ἐνέργειες ἱκανὲς νὰ καταστήσουν δυνατὴ μέσα στὴ ζωὴ τῶν πιστῶν τὴν ἐνεργοποίησιν τῆς θεολογικῆς ἀλήθειας γιὰ τὸ γάμο.

Ἄν οἱ κοινωνίες μας ἀντιθέτουν ἀρνητικοὺς παράγοντες στὴν προώθηση αὐτῆς τῆς ἐνεργοποιήσεως, δὲν λείπουν ἐν τούτοις στοιχεῖα ποῦ ἐπιτρέπουν νὰ περάσει τὸ μήνυμα τῆς Ἐκκλησίας, θάσεις στὶς ὁποῖες νὰ τὸ στηρίξει μεταξὺ τῶν νέων καὶ τῶν χριστιανῶν ἐκείνων ποῦ δονοῦνται ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς ἀγάπης. Μεταφέροντάς τους αὐτὸ τὸ μήνυμα, δὲν θᾶχε σὰν σκοπὸ νὰ ξανακερδήσει τὴ νεότητα πρὸς ὄφελος τοῦ θεοῦ τοῦ γάμου, ἀλλὰ νὰ ἀνοίξει τὴν ἀγάπην ^{τοῦς} διαστάσεις μιᾶς ἄλλης κοινωνίας ἀγάπης. Ἡ Ἐκκλησία ἀσκώντας αὐτὴ τὴν ποιμαντικὴ δραστηριότητα θὰ μπορούσε νὰ προσφέρει στὶς ἀναζητήσεις τῶν νέων τὰ σημεῖα ἀναφορᾶς ποῦ θὰ τοὺς βοηθοῦσαν νὰ ἀναγνώσουν τὸ μήνυμά της. Ἡ ἀνάγνωση αὐτὴ δὲν θὰ εἶναι καθόλου εὐκολή, θὰ εἶναι μᾶλλον σκληρὴ καὶ ἐπίπονη: ἓνας ἀκόμα λόγος γιὰ νὰ τολμήσουμε τὴν προσπάθεια.

Πρὸς στιγμὴν θὰ μπορούσαμε νὰ κρατήσουμε, ἔστω κι ἂν πρόκειται γιὰ στηρίγματα γιὰ τὴν κατασκευὴ ὑποθέσεων ἐργασίας, τέσσερις ἀναζητήσεις ποῦ τίς συναντᾶμε στοὺς νέους καὶ ποῦ φαίνεται ὅτι ἀνταποκρίνονται στὶς τέσσερις διαστάσεις - ἀνοίγματα τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ νέοι ἀναζητοῦν μιὰ *θεμελιώδη ἐνότητα*, τὴν πιὸ οἰκεία ποῦ εἶναι δυνατὸ νὰ ἐπιτευχθεῖ. Ἡ Ἐκκλησία ἀπευθύνει τὴν πρόσκλησή της στοὺς νέους καὶ τοὺς προσφέρει μ' ἓνα ριζικὸ τρόπο αὐτὴ τὴν ἐνότητα μέσα στὴν ἔνωση «εἰς σάρκα μιαν». Ἡ ἀγάπη τοὺς σαρκώνεται μετέχοντας στὸ μυστήριον τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ποῦ «ἐγένετο σὰρξ» καὶ βαθαίνει αὐτὴ τὴν ἐνότητα.

Οἱ νέοι ἐπιζητοῦν νὰ μὴ μείνουν ἀποκλεισμένοι καὶ μόνοι ἔχουν τὴν τάση ν' ἀνοίγονται, πρὸς τοὺς ἄλλους. Νὰ ἀπομονώνονται μὲν πρὸς στιγμὴν γιὰ νὰ μποροῦν στὴ συνέχεια νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τοὺς ἄλλους. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀκριβῶς ἐνυπάρ-

χει πάντα ή εύκαιρία ή κοινωνία τής αγάπης τους να μπορέσει ν' άκούσει τὸ κάλεσμα μιᾶς άλλης κοινότητας τελείως διαφορετικῆς, τής κοινωνίας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, γιά να εἰσέλθει σέ σχέση μ' αὐτήν, χωρίς με αὐτὸ να διατρέχει τὸν κίνδυνο ή δική τους ή κοινωνία να εξαφανισθεῖ. Ἡ σεξουαλική τους ζωή δέν παρουσιάζεται σάν ἕνα ἐμπόδιο στήν ἐπικοινωνία τους με τὸ Θεό, οὔτε ὁ γάμος σάν μιὰ δικαιολογία γιά να μὴν ἀκούσουν τὸ κάλεσμα τοῦ Θεοῦ ποὺ τοὺς προσκαλεῖ να συμμετάσχουν στοῦ μεγάλο δεῖπνο (βλ. Λουκά ἰδ' 20). Ἡ ἀρχική σημασία τής λέξεως ἁ γ ι ο ς ἐξάλλου ἐμφαίνει τὸ χωρισμένο ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ ἀφιερωμένο στοῦ Θεοῦ πρόσωπο ή πράγμα.

Οἱ νέοι ἀναζητοῦν να ζήσουν τὴν ἀγάπη τους με τρόπο πλήρη καὶ μοναδικό, να ζήσουν τὸ πᾶν τής ἀγάπης τους. Ἄλλὰ ζώντας τὴν ἀγάπη τους πλήρως καὶ μοναδικά εἰσέρχονται σέ μιὰ συμμετέχουσα καὶ κοινωνοῦσα ὁ λ ὅ τ η τ α σὰ να ζοῦσαν τὸ πλήρωμα, τὸ καθολικό. Ἡ Ἐκκλησία προσκαλεῖ τοὺς νέους ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν κερδηθεῖ ἀπὸ τὸ αἶσθημα τής ἀγάπης να εἰσέλθουν στοῦ Μυστήριου τής Ἀγάπης, ποὺ εἶναι ὁ γάμος, καὶ στήν ἀκολουθία τοῦ ἀρραβῶνος προσεύχεται στοῦ Θεοῦ «ὕπὲρ τοῦ παρασχεθῆναι αὐτοῖς ἀγάπην τελείαν».

Οἱ νέοι ἐπιζητοῦν να δεσμευθοῦν μέσα στοῦν κόσμο. Πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἐπιδιώκουν τὴν συμμαχία τους τοὺς προκαλοῦν μάλιστα πετώντας τὸ σύνθημα γιά μιὰ σεξουαλική ἐπανάσταση: «κάντε ἔρωτα καὶ ὄχι πόλεμο». Ἀντὶ γιά μιὰ τέτοια ἐπανάσταση, οἱ νέοι θὰ μπορούσαν να συμβάλουν με τὴν «ἐπανάσταση τής ἀγάπης» στήν κατασκευή ἑνὸς κόσμου ποὺ τόσο τοῦ λείπει ή ἀγάπη σήμερα. Αὐτὴ ή ἀγάπη περικλείει πολλές διαστάσεις καὶ μπορεῖ να δώσει μαρτυρία γιά μιὰ ἀγάπη τελείως διαφορετική. Σ' αὐτὴ κυρίως τὴν ἀποστολή τής ἀγάπης, ή Ἐκκλησία θὰ μπορούσε να δείξει στοὺς νέους τὴν ἀ π ο σ τ ο λ ι κ ῆ διάσταση τής ἀγάπης τους.

